

Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів першого класу

Оцінювання результатів навчання та особистих досягнень учнів у першому класі має формувальний характер, здійснюється вербально, на суб'єктних засадах, що передбачає активне залучення учнів до самоконтролю і самооцінювання.

Здійснення формувального оцінювання орієнтує вчителя на спостереження за навчальним поступом кожного учня. Воно розпочинається з перших днів навчання у школі і триває постійно.

Орієнтирами для здійснення формувального оцінювання є вимоги до обов'язкових результатів навчання та компетентностей учнів початкової школи, визначені Державним стандартом початкової освіти до першого циклу навчання (1 — 2 класи), і очікувані результати, зазначені в освітній програмі. При цьому особливості дитини можуть впливати на темп навчання, внаслідок чого вона може досягати вказаних результатів раніше або пізніше від завершення зазначеного циклу чи рівня.

Вимоги до очікуваних результатів навчання та компетентностей учнів використовуються для:

організації постійного спостереження за динамікою формування певних навчальних дій, що співвідносяться з очікуваними результатами, та особистим розвитком учня;

обговорення навчального поступу з учнями та їхніми батьками або особами, які їх замінюють;

формувального (поточного) та завершального (підсумкового) оцінювання.

Завершальне (підсумкове) оцінювання результатів навчання у першому класі має місце лише в кінці навчального року і проводиться з метою визначення освітніх завдань для реалізації індивідуального підходу до дитини в процесі подальшого навчання. Форми і види перевірок для проведення завершального оцінювання учитель обирає самостійно з урахуванням особливостей учнів класу.

Формувальному оцінюванню підлягає процес навчання учня, зорієнтований на досягнення визначеного очікуваного результату. Метою такого оцінювання є формування у дитини впевненості в собі, в своїх можливостях; відзначення будь-якого успіху; акцентування уваги на сильних сторонах, а не на помилках; діагностування досягнення на кожному з етапів навчання; адаптування освітнього процесу до здатностей дитини; виявлення проблем і вчасне запобігання їх нашаруванню; стимулювання бажання вчитися та прагнути максимально можливих результатів; запобігання побоюванням помилитися.

Формувальне оцінювання має мотивувати і надихати дитину на навчальну діяльність, вияв власних здобутків та сприяти формуванню навичок застосування знань і умінь при виконанні практико орієнтованих завдань.

Невід'ємним складником оцінювальної діяльності є вироблення в учнів здатності самостійно оцінювати власний прогрес. Для організації самоконтролю можна використовувати різноманітні листки самооцінювання, оформлені у цікавий для дітей спосіб. Здійснення зворотного зв'язку з учнями в процесі оцінювання кожної виконаної роботи має орієнтувати їх на успіх, підтримувати й надихати на саморозвиток і вдосконалення. Таким чином виявляється формувальний характер контролю та оцінювання особистісного розвитку учнів та хід набуття ними навчального досвіду і компетентностей. **Алгоритм діяльності вчителя під час організації формувального оцінювання.**

1. Формулювання об'єктивних і зрозумілих для учнів навчальних цілей.

Вчитель спільно з учнями розробляє й обговорює цілі уроку (заняття). Ціль має бути вимірною, щоб через оцінювання з'ясувати, на якому рівні вона досягнута.

2. Ознайомлення учнів із критеріями оцінювання.

Обговорення з учнями критеріїв оцінювання робить процес оцінювання прозорим і зрозумілим для всіх суб'єктів освітнього процесу, та сприяє позитивному ставленню до самого процесу. Критерії оцінювання для поточного оцінювання мають описувати те, що заявлено в навчальних цілях. Учні слід ознайомити із ними до початку виконання завдання. Чим конкретніше сформульовані критерії оцінювання, тим зрозумілішою для учнів є діяльність щодо успішного виконання завдання.

3. Забезпечення активної участі учнів у процесі оцінювання.

Створення ефективного зворотного зв'язку, який має бути зрозумілим і чітким, доброзичливим та своєчасним. У процесі оцінювання важливо не протиставляти дітей одне одному. Стимулюючим має бути порівняння роботи (відповіді, дії тощо) з тим, як працювала дитина раніше. Доцільно акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень дитини. Складнощі у навчанні необхідно обговорювати з учнем індивідуально, аби не створювати ситуацію колективної зневаги до дитини.

Водночас доцільно залучати дітей до взаємооцінювання, при цьому формувати вміння коректно висловлювати думку про результат роботи однокласника, давати поради щодо його покращення. Це активізує навчання, сприяє розвитку критичного мислення, формуванню адекватного ставлення до зауважень, рекомендацій, зміцнює товариську та відчуття значимості кожного в колективі.

4. Забезпечення можливості й уміння учнів аналізувати власну діяльність (рефлексія).

У процесі навчання першокласників важливе значення має становлення елементів рефлексії, спрямованих на спостереження своїх дій та дій однокласників, осмислення своїх суджень, дій, учинків з огляду на їх відповідність меті діяльності, оскільки початкові навички рефлексії як особистісного новоутворення у повному обсязі мають сформуватися тільки наприкінці молодшого шкільного віку.

Слід зазначити, що здатність до персональної рефлексії у дітей 6-7 років є достатньо обмеженою, але можливості для її розвитку актуалізуються під час

роботи в групі. Умовою розвитку рефлексії в цьому віці є включення дитини у взаємодію з наступним (ретроспективним) відтворенням фактичних актів дій та комунікацій в контексті особистісного та спільного значення. Таким чином закладаються основи для самоспостереження і спостереження, які виводяться на рефлексивний рівень у майбутньому. Спонукають до рефлексії запитання: «Що нового дізнався на уроці?», «Що привернуло твою увагу?», «Що нового у спілкуванні?», «Що тебе найбільше схвилювало (що нового в емоціях)?».

5. Корегування спільно з учнями підходів до навчання з урахуванням результатів оцінювання.

Формувальне оцінювання дає можливість вчителю, відстежуючи рух дитини до навчальних цілей, здійснити корегування освітнього процесу на ранніх етапах, а учневі — усвідомити відповідальність за своє навчання. Оцінка діяльності учнів має бути позитивною. У випадку невдач або непосильності певної роботи для конкретного учня доцільно запропонувати йому легше завдання, аби оцінити й підтримати зусилля.

Інші компоненти формувального оцінювання такі як: конкретний аналіз допущених учнем помилок і труднощів, що постали перед ним, та конкретні вказівки про те, як покращити досягнутий результат, не є предметом розгляду у першому класі, але стають актуальними на подальших навчальних етапах у початковій школі.

Формувальне оцінювання можна забезпечити використанням портфоліо, основна суть якого полягає в тому, щоб показати все, на що здібні учні. Через твердження «Я знаю», «Я вмію» акцентуються навчальні досягнення учнів, розвивається здатність до самооцінювання, поступово збільшується відповідальність за власне навчання. Кожен учень має власний стиль і темп навчання. Тому важливо усвідомлювати, що оцінювання учня вчителем не повинно стати причиною заниженої самооцінки молодшого школяра, що неминуче позначається на його навчальній мотивації й успішності.

Під час організації навчання взагалі і оцінювання в першому класі зокрема, важливо створювати для учнів ситуацію успіху. Навіть невеличке досягнення надихає дітей. А вчитель, звичайно, завжди може знайти можливість запропонувати таку ситуацію, дати таке завдання, щоб навіть найслабший учень міг вирізнитися з кращого боку; дуже важливо похвалою відмітити навіть ледь помітне просування уперед: «Добре! Твоя буква А зараз набагато краща».

Діти дуже чутливі до оцінювання їх дорослими. Молодші школярі мають характерну особливість сприймати оцінку за виконання якогось завдання як оцінювання себе, а тому негативну оцінку вони розуміють як вияв негативного ставлення до себе з боку вчителя.

Враховуючи цю вікову особливість, а також важливу роль початкової школи як «стартового майданчика» для того, щоб задати індивідуальну траєкторію особистості не тільки у навчальній діяльності, а й в особистісному розвитку, вчителю слід використовувати формувальне оцінювання, яке на етапі першого класу має включати два обов'язкових компоненти:

- 1) доброзичливе ставлення до учня як до особистості;
- 2) позитивне ставлення до зусиль учня, спрямованих на розв'язання задачі (навіть якщо ці зусилля не дали позитивного результату).

Облік результатів завершального (підсумкового) оцінювання, що здійснюється з урахуванням динаміки зростання рівня навчальних досягнень учня/учениці, фіксується учителем/вчителькою у свідоцтві досягнень.

Свідоцтво досягнень має бути зрозумілим документом для батьків дитини або осіб, які їх замінюють, що дає розгорнуте уявлення про навчальний поступ дитини в школі під час навчального року.

Запропонований зразок свідоцтва досягнень складеться з 2 частин: перша частина - характеристика особистих досягнень учнів, заповнюється у жовтні, як проміжний, та у травні як підсумковий звіт, з метою фіксування навчального поступу, у якому оцінюється активність дитини, самостійна робота на уроці, співпраця з іншими учнями тощо.

Друга частина складається з оцінювання предметних компетентностей. Заповнюється тільки у травні.

Для оцінювання учнів пропонується чотирирівнева система: «має значні успіхи», «демонструє помітний прогрес», «досягає результату з допомогою вчителя», «ще потребує уваги і допомоги».

Учителі, які викладають навчальні предмети у початковій школі дають характеристику предметних компетентностей учня за чотирирівневою системою. У першому класі оцінювання має описовий характер як рівня навчання, старанності та соціальної поведінки, так і предметів та освітнього процесу в цілому, але не результату.

При заповненні свідоцтва досягнень пропонуємо відмічати визначення рівня у довільній формі (графічні знаки).

Учитель роздруковує два екземпляри свідоцтва. Батькам або особам, які їх замінюють, видають один екземпляр, другий залишається в закладі освіти і зберігається в особовій справі. За бажанням, батьки можуть залишити свій коментар у свідоцтві, для цього, зустрійтесь з учителем і написати свої побажання на екземплярі, що зберігається в школі.

Проект зразка свідоцтва досягнень за вибором закладу загальної середньої освіти роздруковується у чорно-білому або кольоровому вигляді, у форматі А 4 або у форматі А 5. Вчитель, за бажанням, може додавати особисті або навчальні характеристики на свій розсуд.

назва закладу освіти

СВІДОЦТВО ДОСЯГНЕНЬ

Ім'я та прізвище учня / учениці

_____навчальний рік

звіт (проміжний) підсумковий

_____клас

Характеристика особистих досягнень	Має значні успіхи	Демонструє помітний прогрес	Досягає результату з допомогою вчителя	Ще потребує уваги і допомоги
Виявляє інтерес до навчання				
Активно працює на уроці				
Ставить запитання про нове, незрозуміле				
Виявляє старанність у навчанні				
Працює зосереджено				
Виявляє самостійність у роботі				
Доброзичливо ставиться до оточуючих				
Співпрацює з іншими дітьми				
Вирішує конфлікти мирним шляхом				
Знаходить успішні шляхи вирішення проблем				
Дотримується правил поведінки під час уроку, гри, відпочинку				
Бере відповідальність за свої дії				

Характеристика навчальних досягнень	мас значні успіхи	Демонструє помітний прогрес	досягає результату з допомогою вчителя	потребує уваги і допомоги
Українська мова, мова корінних народів та національних меншин (мова навчання)				
Уважно слухає і розуміє коротке висловлення				
Вступаю в діалог на теми, які викликають зацікавлення				
Дотримується правил спілкування: привітання, Прощання, подяка, прохання, запитання				
Зрозуміло висловлює власні потреби, відчуття, спостереження				
Знає всі літери алфавіту, читає вголос доступні тексти (цілими словами і складами) з відповідною інтонацією				
Розуміє фактичний зміст прочитаних простих коротких текстів				
Висловлює власне ставлення до прочитаного				
Виявляє інтерес до питання, відповідає на запитання, про що (про кого) любить читати				
Називає і розбірливо пише всі рукописні малі й великі літери алфавіту				
Списує слова і речення з друкованого і рукописного тексту				
Пише піддиктування слова (в яких написання збігається зі звучанням), до 5 речень з 3-4 слів				
Математика				
Додає і віднімає числа у межах 10				
Лічить об'єкти і записує числа у межах 100				
Порівнює числа у межах 100				
Розв'язує прості задачі на знаходження суті, різниці двох чисел				
Розв'язує прості задачі на збільшення та зменшення числа на кілька одиниць, різницею порівняння				
Орієнтується у просторі, пояснює розташування предметів				
Визначає геометричні форми предметів				
Вимірює довжини об'єктів за допомогою підручних засобів, лінійки				

Характеристика навчальних досягнень	мас значні успіхи	демонструє постійний прогрес	досягає результату з допомогою вчителя	ще потребує уваги і допомоги
Я досліджую світ				
Цікавиться темами, що вивчаються, виявляє допитливість до навколишнього світу				
Розповідає про себе, свою сім'ю, місце проживання				
Дотримується правил поведінки в громадських місцях, на природі				
Дотримується правил безпеки під час різних видів діяльності				
Встановлює найпростіші взаємозв'язки в живій і неживій природі				
Проводить найпростіші спостереження і дослідження у навколишньому світі				
Технології				
Пропонує і втілює власні творчі ідеї				
Належним чином користується матеріалами та інструментами				
Планує дії та виготовляє власний виріб				
Мистецтво				
Висловлює своє ставлення до мистецьких творів				
Охоче бере участь у спільних співах				
Відтворює прості ритми				
Втілює власні ідеї в художні образи				
Створює художні образи різними засобами				
Фізична культура				
Виявляє інтерес до рухових видів діяльності, ігор				
Дотримується встановлених улов та правил гри				
Іноземна мова				
Розпізнає знайомі слова у супроводі малюнків, наприклад, у книжці з малюнками, де використовується знайома лексика				
Розуміє просту особисту інформацію (ім'я, вік, місце проживання, країна походження), а також розуміє запитання на цю тему, спрямовані безпосередньо та особисто				
Продукує короткі фрази про себе, надаючи базову персональну інформацію (ім'я, адреса, родина)				

Мова вивчення				
Проявляє зацікавленість від вивчення мови				
Бере активну участь в тематичних бесідах				
Рекомендації вчитель, що стосуються освітнього процесу,				
Пропущених днів _____				
Підпис вчителя _____				
Побажання батьків або осіб, які їх замінюють щодо освітнього процесу				
Підпис батьків або осіб, які їх замінюють _____				

Керівник закладу освіти _____